

Stari Slovak.

Češki spisal *Vačlav Kosmak*. Preložil *Ivan Podgornik*.

„Hodil sem o Božiču po cesti.

„Pojdi, za Boga svetega, domov, sedi za peč, pa ostani tam v svetem miru! Nocoj je božični večer; pojdi domov kakor vsak pošten človek in praznuj božično noč v miru in pokoju.“

Tako sem govoril sam sebi in obrnil, dasi je bilo solnce še visoko, korake proti domu. Cesta je bila blatna, in hladan dež je pršil.

Nedaleč od vasi sem dohitel starega loncevezca. Na levem ramenu je nosil žico, zvito v kolobar, in zamazano torbo, pod desnico nekoliko kositrastih pokrovk, na širokem jermenu pa se mu je svetil rumen križec.

Korakal je s počasnim korakom in sklonjeno glavo. Ko sem ga dohitel, se je ozrl name, privzdignil stari klobuk, da so se mu videli dolgi, osiveli lasje, in izpregovoril: „Hvaljen Jezus Kristus!“

„Na veke!“ sem ga zahvalil. „Kam pa, stari Slovak?“

„Eh, prosim, tam le do tiste vasi bi rad, da poprosim malo večerje in prenočišča na taji svetih večer, prosim.“

„Tako je bova tam,“ sem mu odgovoril. „Kako pa se vam kaj godi?“

„Oh, bodi Bogu potoženo, gospod, slabo! Mili Bog moj! Odkar so si izmislili tiste železne lonce, toliko da spravim kje kako mišnico ali pokrivačo v denar — da se človek tako prebije skozi svet, pa da kak vinar stolče ženi za cesarske davke, da nama ne prodajo tiste pedi zemlje, ki jo imava. Na zimo dam potem spotoma pri pisarju napisati pismo, pa ji pošljem tisto krono ali dve — kakor pač človek zmore . . .“

„Prav, prav; kaj se hoče! Tudi jaz sem veliko romal križem sveta — ali to nič ne nese.“

„Ali ste morda krošnjar?“ je vprašal loncevezec.

„Ne, imam drugačno opravilo — ali tudi to popustim. Tu v tej vasi bivam. Pojdite z menoj, lahko ostanete pri meni in kadar vam bo drago, pojdete naprej — jaz pa ostanem doma.“

„Dobrotni Bog vam povrni!“ je rekel loncevezec in vzdihnil.

Ko sva prišla na moj dom, so se naši začudili, da uvajam takega gosta. Posadil sem ga v kuhinji k ognjišču in mu dal steklenico vina in kos kruha, da počaka do večerje.

Loncevezec je vrgel žico na tla, torbo in kamižolo v kot, položil palico z mišnicami tik sebe in šel pred hišo, da si s slamo obriše čizme. Potem je zopet sedel k ognjišču, dal klobuk na tla, oprl lakti na kolena, sklonil roke in jih povetil med kolena ter gledal v tla. Sivi, dolgi lasje so se mu vsipali preko ramen na prsa. Črez nekaj časa se je vzravnal, potegnill z roko preko sivih brk in pil. In zopet se je zatopil v misli. Stopil sem v izbo, oblekel vrhno suknjo in se povrnill k loncevezcu.

Mračillo se je že. Glejte, skoraj nič ni dneva. Sedel sem k loncevezcu.

„Ali imate tudi ženo doma?“ sem ga vprašal.

„Imam, prosim; imam bedno starco!“

„Imate li veliko tiste zemlje?“

„Prosim, male tri orale skoraj samega pečevja. Moj Bog, koliko se mora človek pehati, pa nima nič od tega! Ko sem se ločil od svoje žene, ni imela drugega ko tri kupljenike krompirja pa kupljenik ovsa. To je njeno življenje na zimo. Pa malo zelja.“

„Kaj nimate kruha?“

„Takega ko tukaj — ne! Pri nas zmeljemo oves in spečemo kruh. Dokler je presen, je dober — oj, oj, moj Bog, da bi ga le kaj bilo!“

Zunaj je začel pastir trobiti, otroci pa so začeli pokati z biči in mukati in meketati kakor čreda, ki so jo gnali pastirji v Betlehem. Stari loncevezec si je jel otirati oči.

„Čemu jočete?“

Loncevezec je sklenil roke in oprl nanje čelo in vzdihnil: „Oj, da bi mogel biti doma v svoji koči, pri svoji ženi! Tam piskajo na piščalke in kurijo ogenj po skalah.*) — Oj, mili Bog, Jezušček, rojen v Betlehemu iz Marije Device, da nas odrešiš — usmili se nas!“ je šepetal in se tolkel na prsa.

Jaz sem malo pomolčal, nisem hotel kaliti občutkov.

Ogenj na ognjišču je prasketal, in plamen je rdeče razsvetljeval teman zid. V kuhinji je dišal kolač in ribja omaka, na vasi se je razlegal pastirski rog, nad nami je tiktakala ura — tako prijetno je bilo sedeti doma, tako sladko!

Črez nekaj časa sem se zopet oglasil: „Ne plakajte, starček, saj se bosta spomladi zopet videla s svojo staro ženo. In kaj ji prinesete?“

„Kaj ji more prinesiti bori loncevezec? Najboljše je par grošev. Poprej sem ji nosil ponekoliko dobrega borovničevca — ali zdaj ne mara več zanj.“

„Ne? Ali je bolna?“

„Ni, hvala Bogu, ni — ali nekoč sem prišel spomladi domov in ji prinesel borovničevca. Ona se je namrdnila in je rekla: „Ne, ne! Če bi vedel, da ne pijem žganja, bi ga ne nosil.“ — „Ali odkdaj ga ne piješ?“ sem jo vprašal. — „Naš gospod župnik“, je rekla žena, „nam je pravil, da je žganje strup, in nas rotill, naj mu obljubimo, da ga ne bomo več pili.“

*) Navada na ta večer v ondotnih krajih.

Dal nam je vsakemu, kar nas je to obljubo storilo pred oltarjem, svetinjico, rekoč: Nosite to svetinjico na prsih in molite vsak dan k Materi božji, ona vam pomore in dodeli srečno zadnjo uro“, je rekla moja starka. „In jaz sem prisegla in nosim svetinjico in jo bom nosila in ne maram borovničevca.“ — „Jaz pa sem skočil k židu,“ je rekel loncevezec, „kupil polič vina pa ga nesel ženi: Evo ti, starka, duša moja, in pij! — Inčila je.“

„To je vrla žena!“ sem pripomnil.

„Vrla žena!“ je dejal loncevezec.

„Ali otrok nista imela, da sta tako sama?“

Loncevezec je vzdihnil: „Prosim vas, ne spominjajte me na to! Imela sva — imela — sina in hčer. Hčerka se je omožila in umrla — sin — Bog sam nebeški ve, če je živ ali ne.“

„Kako to? Pijte, mož!“

Loncevezec je skomizgnil z rameni, pil, si poravnal lase in rekel: „Kako to? Bilo mu je ime Janoš. Ko je bila revolucija v Budimpešti, je bil vojak. Midva sva čula o tem in slehrn večer molila Boga zanj, da bi ga ne zadela krogla. Neki večer, ko smo sedeli ob ognju, in je mati kuhala krompir, se odpro vrata, in Janoš vstopi kakor kak gospod. Ojoj, ti moj Bog, bil vam je mladenič, raven kakor smreka! Bog vas sprimi, oče, mati in sestra, je izpregovoril in nam podal roko. Mati se je zjokala. Bog te sprimi, Janoš, sem rekel, kako se imaš? — Najpoprej pijmo in jejmo. Anka, na denar in skoči k židu. Kupi mesa in žganja, sem dejal. Anka je šla; mi pa smo se gostili. Ko smo se napili in najedli, je dal Janoš meni cekin, materi cekin in sestri cekin — bodi mi duša vekomaj pogubljena! — rumene kakor zlato. — Jaz ostrmim in ga vprašam: Janoš, sinko moj, moje veselje, komu služiš, da imaš toliko denarja? Ali služiš cesarju?“

„Če bi služil cesarju, bi ne imel zlatov?“

„A komu služiš? Kralju?“

„Kakemu kralju, oče? — Ne!“

„Komu pa?“

Slovak je razburjen planil kvišku, kakor bi se to, kar je pripovedoval, zgodilo prav zdaj.

„A komu potem služiš? Pa vendar ne služiš Košutu?“ *)

Starčeve oči so se iskriale in brki ježili.

„Prokleta ti duša! Proklet dan tvojega rojstva! Ali nisi prisegel cesarju?“

„Prisegel, ali cesar ne plača.“

„Kako monduro **) nosiš?“

„Košutovo!“

„Poberi se mi iz hiše — poberi se, Judež!“ je kričal starec in vzdignil roko, da mu je široki rokav zamazane srajce zdrsnil do rame in se je pokazala gola roka. „Spravi se mi in ne prikaži se mi več, dokler sem živ!“

„Oče, Andrej!“ je vzkliknila žena.

„Molči!“ sem zavpil, „pa ne čakaj, če ti je duša mila!“

*) Slovaški odpadnik in izdajalec.

**) Obleko.

Janoš je vstal, šel ponoči proč, in odtedaj ne veva, kam je šel, ali ga je sablja sesekala ali se klati po svetu. — Oh, oh, dobri, mili Bog! Moja starka pravi: Andrej, pregrešil si se, ker si sina zapodil od hiše. Potem je povedal Adam Javornik, da ga je videl, kako se potika med Nemci. — Prav govori starka! Gospod Bog nas je kaznoval. Lahko bi naju zdaj živil, ko sem jaz onemogel, moja starka pa trpi bedo, in jaz sem ga zapodil! Nama pa nihče nič.ne da! — Nihče, nihče! — Zakaj pa ni držal prisege?“ je pomirjen pripomnil in sedel, omahnil zopet in povešal glavo, da so se mu vsuli dolgi lasje po obličju in na zlati križec na širokem jermenu torbe.

Ginjen sem ga gledal in pomislil na njegovo staro ženo, kako v gorski koči sama sedi in strada in misli na starega moža, kod se neki zdaj ubija, da bi si prislužil kakšen groš na dan za kruh — ubija sam na stara leta, ker je zapodil sina edinca od hiše zaradi izdajstva zoper cesarja!

Tam daleč v Karpatih blizu Krivana gre na božični večer starka, odeta v platneno krilo in zavita z belo plahto, v cerkev — sirota zapuščena. —

Po svetu se potika stari Andrej, ker je zapodil od hiše sina, podporo starim svojim letom, zaradi izdajstva zoper cesarja.

Andrej pripada sicer zaničevanemu narodu tu na svetu — ali ne pri Bogu: tam bo med izvoljenci.

V borni suknji.

Spisal *Silvester K.*

Ob morski obali vroče Afrike se je pasla čreda velblodov. Eden velblodov, največji v čredi, je legel kakor utrujen na tla in je počival. Pridruži se mu gospodarjev pes, in začneta se razgovarjati.

„Gotovo ne moreš biti ponosen na svojo postavo,“ reče pes, „ker je tako grda, da bi ne mogla biti grša. Barve si umazane kakor kakšna rjava cunjca, noge imaš tanke in koščene, vrat je dolg in zakrivljen, a ustni se ti povešata kakor bi ti hoteli odpasti. Ali kaj, ko bi le svoje grbe ne imel na hrbtu! Ta grba te pači, da se ne da povedati. In naposled poglej še velike žulje, ki jih nosiš na kolenih kakor krpe.“

Velblod molči nekaj časa kakor bi nehote pritrjeval izrečenim besedam, naposled se pa oglasi:

„Nekoliko se pa vendar lahko branim in zagovarjam. Kdor mora težko delati in je trpin kakor jaz, ne more nositi lepe suknje. Rjava — kakor je moja — mu pristojna najbolj in se ne maže kakov katera druga. Kadar me